

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Oto Kubeše a soudkyň JUDr. Radky Zahradníkové, Ph.D. a Mgr. Kateřiny Boudníkové ve věci

žalobkyně: **O.K.V. Leasing, s.r.o.**, IČO 63487063
sídlem Strojírenská 396, 591 01 Žďár nad Sázavou
zastoupená advokátem Mgr. Marcelem Labounkem
sídlem Meziříčská 774, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

proti
žalovanému: **M** [redacted] **P** [redacted], narozený dne [redacted]
bytem [redacted], [redacted]

o zaplacení 25 800 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Kladně ze dne 21. 5. 2019, č. j. 212 C 13/2019 - 46 ve znění usnesení ze dne 20. 3. 2020, č. j. 212 C 13/2019 - 73 a usnesení ze dne 9. 2. 2021, č. j. 212 C 13/2019 - 101

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku II. pro částky 943 Kč, 1 996 Kč a 400 Kč a ve výroku III. potvrzuje.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem uvedeným v záhlaví uložil soud prvního stupně žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 18 521 Kč s úrokem ve výši 19,9 % ročně z částky 18 521 Kč od 28. 11. 2018 do zaplacení, zákonný úrok z prodlení ve výši 9 % ročně z částky 18 521 Kč od 28. 11. 2018 do zaplacení, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok I.). Výrokem II. zamítl žalobu co do

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

částky 3 940 Kč, částky 400 Kč, částky 1 996 Kč a částky 943 Kč. Výrokem III. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

2. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání, a to proti výroku II. v rozsahu, ve kterém soud nepřiznal částku 400 Kč, částku 1 996 Kč a částku 943 Kč s odůvodněním, že žalobkyně v rámci smlouvy o úvěru uplatňovala toliko sankce v souladu se zákonem o spotřebitelském úvěru zejména jeho omezujícími ustanoveními týkajícími se smluvní pokuty dle § 122 odst. 2, 3 zákona o spotřebitelském úvěru. V dané věci omezení dle § 122 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru naplněno nebylo, neboť celkově smluvní pokuta nepřesáhla číslo 0,5 a celkovou výši spotřebitelského úvěru, nejvýše však 200 000 Kč, kdy v daném konkrétním případě se jednalo o hraniční částku 10 000 Kč (tj. $0,5 \times 20\,000$ Kč), kdy žalobkyně požadovala jako smluvní pokutu částku nižší v souladu se zákonnými omezeními dle ustanovení § 122 zákona o spotřebitelském úvěru. Velmi strohá úvaha soudu prvního stupně o údajném skrytém úroku za půjčení peněz neoprávněně navyšující zisk žalobkyně je v dané věci zcela nedůvodná, neboť žalobkyně se ve smluvním ujednání zcela držela zákonných omezení daných zákonem o spotřebitelském úvěru. Navrhla, aby odvolací soud napadený rozsudek ve výroku II. zrušil a věc vrátil soudu I. stupně k dalšímu řízení, event. napadený výrok rozsudku změnil tak, že odvolání vyhoví.
3. Žalovaný se k odvolání nevyjádřil.
4. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které mu předcházelo, v intencích ustanovení § 212 věty první o. s. ř. v odvoláním napadené části výroku II. a závislém výroku III. podle ustanovení § 212a odst. 1, 5, 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně není důvodné.
5. Z obsahu spisu odvolací soud zjistil, že dne 8. 1. 2019 žalobkyně podala proti žalovanému žalobu na zaplacení částky 25 800 Kč s příslušenstvím. Žalobkyně uplatněný nárok odůvodnila tím, že s žalovaným dne 25. 7. 2018 uzavřela smlouvu o spotřebitelském úvěru č. [REDACTED], ve které se mu zavázala poskytnout peněžní prostředky ve výši 20 000 Kč. Žalobkyně dne 26. 7. 2018 převedla částku 18 000 Kč na bankovní účet, který žalovaný uvedl ve smlouvě a 2 000 Kč převedla na účet zprostředkovatele jako jeho provizi. Žalovaný se zavázal peněžní prostředky žalobkyni vrátit spolu s úrokem ve výši 41,3 % ročně, a to ve 33 měsíčních splátkách po 985 Kč, celkem tedy 32 505 Kč. Jednotlivé splátky byly splatné vždy k 20. dni v měsíci počínaje 20. 8. 2018. Žalovaný splátky úvěru řádně a včas neplatil. Žalobkyně proto dluh žalovaného ke dni 27. 11. 2018 zesplatnila. Dluh žalovaného k tomuto dni činil 22 461 Kč, z čehož 18 521 Kč představuje dluh na jistinu a 3 940 Kč dluh na splátkách. Žalobkyně dále požadovala uhrazení částky 400 Kč jako poplatku za zaslání čtyř upomínek (4×100 Kč). Žalobkyně dále požadovala zaplacení úroku ve výši 19,9 % ročně z částky 18 521 Kč ode dne následujícího po zesplatnění do zaplacení. Vzhledem k tomu, že se žalovaný ve smlouvě zavázal zaplatit žalobkyni smluvní pokutu ve výši 499 Kč za každý případ prodlení s úhradou splátky a dostal se do prodlení s úhradou čtyř splátek, požadovala žalobkyně zaplacení částky 1 996 Kč (4×499 Kč). Žalobkyně dále požadovala uhrazení smluvní pokuty v kapitalizované výši 943 Kč, představující smluvní pokutu ve výši 0,1 % denně z částky 22 461 Kč za období od 28. 11. 2018 do 8. 1. 2019.
6. Žalovaný se k žalobě nijak nevyjádřil.
7. V řízení před soudem prvního stupně bylo zjištěno, že žalobkyně a žalovaný uzavřeli dne 25. 7. 2018 smlouvu o spotřebitelském úvěru č. [REDACTED], na základě níž se žalobkyně zavázala poskytnout žalovanému peněžní prostředky ve výši 20 000 Kč. Žalovaný se zavázal tyto peněžní prostředky žalobkyni vrátit spolu s úrokem ve výši 41,3 % ročně, a to ve formě 33 měsíčních splátek po 985 Kč. Splatnost jednotlivých splátek byla sjednána vždy k 20. dni v měsíci. První splátka byla splatná k 20. 8. 2018. Smluvní strany si ujednaly RPSN ve výši 59,1 %. Žalobkyně se zavázala zaslat žalovanému na jeho bankovní účet částku 18 000 Kč a částku 2 000 Kč zprostředkovateli jako provizi. Podle čl. IV odst. 1 písm. d) smlouvy bylo mezi stranami sjednáno, že se úvěr stává

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

splatným odesláním oznámení o zesplatnění úvěru z důvodu porušení povinnosti žalovaného tím, že je v prodlení s úhradou nejméně jedné splátky. Žalovaný se zavázal zaplatit žalobkyni smluvní pokutu podle čl. IV odst. 2 písm. b) smlouvy ve výši 0,1 % denně z neuhrazeného zůstatku úvěru v případě, že se v důsledku prodlení žalovaného stane dluh splatným a smluvní pokutu podle čl. IV odst. 2 písm. c) smlouvy ve výši 499 Kč za každý případ prodlení žalované s úhradou splátky úvěru do zesplatnění. Smluvní strany si v čl. IV odst. 4 smlouvy ve spojení s přílohou č. 3 – Sazebník poplatků ujednaly, že žalovaný je v případě prodlení s plněním dluhu povinen zaplatit žalobkyni náhradu účelně vynaložených nákladů 100 Kč za každou odeslanou upomínku. Žalobkyně zaslala bezhotovostním bankovním převodem dne 26. 7. 2018 částku 18 000 Kč na účet žalovaného uvedený ve smlouvě a částku 2 000 Kč na bankovní účet zprostředkovatele. Žalovaný se v průběhu splácení úvěru dostal do prodlení, žalobkyně svého práva využila a dopisem ze dne 27. 11. 2018 zesplatnila celý dluh žalovaného. Tento dopis byl žalovanému odeslán dne 27. 11. 2019.

8. Soud prvního stupně zjištěný skutkový stav posoudil podle ustanovení podle § 2395 o. z. a § 588 o. z. Dovodil, že mezi žalobkyní a žalovaným byla podle § 2395 o. z. uzavřena smlouva o úvěru, na základě které žalobkyně žalovanému poskytla a vyplatila úvěr ve výši 20 000 Kč, žalovaný se jej zavázal vrátit ve splátkách po 985 Kč měsíčně v 33 splátkách s datem poslední splátky 20. 4. 2021, spolu s úrokem z prodlení a zápůjční úrokovou sazbou, což nesplnil. Soud prvního stupně tak shledal žalobu co do částky 18 521 Kč jako jistiny dluhu po právu a podle § 2395 o. z. uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni zůstatek jistiny spolu se zákonným úrokem z prodlení podle § 1970 o. z. Pokud jde o částky 1 966 Kč a 943 Kč jako smluvní pokuty, soud prvního stupně dovodil, že se jedná o skrytý úrok za půjčení peněz neoprávněně navyšující zisk žalobkyně, proto je smluvní ujednání o nich absolutně neplatné. Proto co do těchto částek byla žaloba zamítnuta. Totéž se týká částky 400 Kč za zpracování a zaslání upomínek. Vzhledem k výši poštovného a nákladů na zpracování je zřejmé, že se rovněž jedná o skrytý úrok za půjčení peněz, neoprávněně navyšující zisk žalobkyně. Vzhledem k jeho výši je i toto smluvní ujednání absolutně neplatné. Proto i co do této částky byla žaloba soudem prvního stupně rovněž zamítnuta. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 142 odst. 2 na konci věty o. s. ř.
9. Odvolací soud doplnil dokazování o čestné prohlášení žalovaného ze dne 29. 7. 2018, z něhož zjistil, že v době uzavření smlouvy byl žalovaný zaměstnancem [REDACTED], jeho průměrný měsíční příjem činil 31 000 Kč, výdaje na bydlení žalovaného činily 3 000 Kč, životní minimum pro osobu žalovaného činí 3 410 Kč, ostatní závazky 5 927 Kč. Žalovaný prohlásil, že u něho nejsou dány podmínky úpadku ani hrozícího úpadku.
10. Pokud jde o zjištěný skutkový stav, i odvolací soud má tak za prokázané, že žalobkyně a žalovaný uzavřeli dne 25. 7. 2018 smlouvu o spotřebitelském úvěru č. [REDACTED], na základě níž se žalobkyně zavázala poskytnout žalovanému peněžní prostředky ve výši 20 000 Kč. Žalovaný se zavázal tyto peněžní prostředky žalobkyni vrátit spolu s úrokem ve výši 41,3 % ročně, a to ve formě 33 měsíčních splátek po 985 Kč. Splatnost jednotlivých splátek byla sjednána vždy k 20. dni v měsíci. První splátka byla splatná k 20. 8. 2018. Smluvní strany si ujednaly RPSN ve výši 59,1 %. Žalobkyně se zavázala zaslat žalovanému na jeho bankovní účet částku 18 000 Kč a částku 2 000 Kč zprostředkovateli jako provizi. Podle čl. IV odst. 1 písm. d) smlouvy bylo mezi stranami sjednáno, že se úvěr stává splatným odesláním oznámení o zesplatnění úvěru z důvodu porušení povinnosti žalované tím, že je v prodlení s úhradou nejméně jedné splátky. Žalovaný se zavázal zaplatit žalobkyni smluvní pokutu podle čl. IV odst. 2 písm. b) smlouvy ve výši 0,1 % denně z neuhrazeného zůstatku úvěru v případě, že se v důsledku prodlení žalovaného stane dluh splatným a smluvní pokutu podle čl. IV odst. 2 písm. c) smlouvy ve výši 499 Kč za každý případ prodlení žalované s úhradou splátky úvěru do zesplatnění. Smluvní strany si v čl. IV odst. 4 smlouvy ve spojení s přílohou č. 3 - Sazebník poplatků ujednaly, že žalovaný je v případě prodlení s plněním dluhu povinen zaplatit žalobkyni náhradu účelně vynaložených nákladů 100 Kč za každou odeslanou upomínku. V čestném prohlášení ze dne 29. 7. 2018 žalovaný uvedl, že jeho

průměrný měsíční příjem činí 31 000 Kč, výdaje na bydlení činily 3 000 Kč, životní minimum pro osobu činily 3 410 Kč, ostatní závazky 5 927 Kč. Žalovaný prohlásil, že u něho nejsou dány podmínky úpadku ani hrozícího úpadku. Žalobkyně zaslala bezhotovostním bankovním převodem dne 26. 7. 2018 částku 18 000 Kč na účet žalovaného uvedený ve smlouvě a částku 2 000 Kč na bankovní účet zprostředkovatele. Žalovaný se v průběhu splácení úvěru dostal do prodlení, žalobkyně svého práva využila a dopisem ze dne 27. 11. 2018 zesplatnila celý dluh žalovaného. Tento dopis byl žalovanému odeslán dne 27. 11. 2019.

11. Podle § 2395 o. z. smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.
12. Podle § 2991 odst. 1 o. z. kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil. Podle odstavce 2 téhož ustanovení bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.
13. Podle § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., zákona o spotřebitelském úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet. Podle odstavce 2 téhož ustanovení poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnotu majetku přitom zohledňuje tehdy, jestliže ze smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.
14. Podle § 75 zákona o spotřebitelském úvěru je poskytovatel povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí. Podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele.
15. Podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelského úvěru poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
16. Právně je třeba uzavřenou smlouvu posoudit nejen podle ustanovení § 2395 o. z., ale s ohledem na její spotřebitelský charakter i podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru ve znění pozdějších předpisů, účinného od 1. 12. 2016 s ohledem na to, že předmětná smlouva o úvěru byla uzavřena 25. 7. 2018.
17. Odvolací soud má za to, že obdobně jako za předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, platné a účinné do 30. 11. 2016, je namístě se i nyní za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, z úřední povinnosti soudu zabývat (i bez námítky žalované) v případě spotřebitelské smlouvy o úvěru předně otázkou, zda ze strany žalobkyně jakožto poskytovatele úvěru byla před vlastním uzavřením smlouvy splněna její zákonná povinnost zkoumat s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele (žalovaného).

18. Je nutné připomenout, že povinnost věřitele zkoumat schopnost spotřebitele splácet sjednávaný úvěr je v zákoně stanovena nikoliv pouze na ochranu zadlužujícího se spotřebitele, ale současně též na ochranu dotčeného věřitele (v jehož prospěch je, aby spotřebitel, jenž se vůči němu úvěrově zavazuje, byl skutečně schopen svým závazkům dostát), i na ochranu všech dalších (i potenciálních) věřitelů dotčeného dlužníka, u nichž by řádné splácení jejich pohledávek daným spotřebitelem v případě jeho předlužení (další závazky), mohlo být ohroženo.
19. Zakotvením ustanovení § 86 zákona o spotřebitelském úvěru do právního řádu došlo k implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, podle níž musí věřitel před uzavřením smlouvy posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr (článek 8).
20. V daném směru bylo odvolacím soudem po doplnění dokazování k této otázce zjištěno, že žalobkyně provedla lustraci klienta týkající se případného insolvenčního řízení a výpis žalovaného z centrální evidence exekucí, z nichž nebyly nalezeny žádné údaje. Vedle toho žalobkyně v rámci daného zkoumání provedla hodnocení klienta pouze dle údajů uvedených samotným žalovaným jeho čestným prohlášením ve formuláři žalobkyně označeném „Závazky spotřebitele“, „Výdaje spotřebitele“ a „Příjmy spotřebitele“, kdy vedle vyplnění tohoto formuláře žalovaný žalobkyni předložil výplatní pásky za květen a červen 2018. Ve formuláři, jenž měl obsahovat závazky spotřebitele, byl uveden blíže nespecifikovaný závazek „PFC“ ve výši 5 927 Kč. V navazujícím formuláři o výdajích spotřebitele bylo vyplněno, že žalovaný měsíčně vydává 3 000 Kč na bydlení a výdaje spojené s bydlením (voda, energie, paliva), na splátky (blíže neoznačených) úvěrů ve výši 5 927 Kč a další (blíže neoznačené) výdaje 3 410 Kč. Tyto náklady žalovaného nebyly ničím dalším doloženy ani nebylo zřejmé, v jaké konkrétní výši (s ohledem na daný soubor různých jednotlivých položek) jsou tyto pravidelné podstatné výdaje na živobytí placeny. Nebylo tvrzeno ani doloženo o jaké další závazky žalovaného se jednalo, přestože v tabulce seznam závazků mělo dojít k vyznačení podstatných údajů o věřiteli závazku, výši závazku, jeho zbytku a měsíční splátce. U další položky formuláře nazvané „jiné výdaje“ byla uvedena pouze částka 3 410 Kč, aniž bylo zřejmé, o jaké výdaje se má jednat. Žalovaný dále v prohlášení uvedl, že je svobodný a nežije ve společné domácnosti s další osobou. V kategorii příjmů byla vyznačena mzda ve výši 31 000 Kč měsíčně, která odpovídá výplatní pásce za červen 2018 předložené žalovaným. U položky pojištění spoření a jiné bylo uvedeno 0 Kč. Výpis z bankovního účtu předložen nebyl.
21. Odvolací soud nemohl žalobkyni při jednání odvolacího soudu podle § 118a odst. 1, 3 o.s.ř. vyzvat k doplnění tvrzení a předložení důkazů vztahujících se ke zkoumání úvěruschopnosti žalovaného jakožto klienta, když žalobkyně se z jednání omluvila a nedostavila. Z listin označených žalobkyní k důkazu a založených ve spise však nelze považovat za prokázané, že příjmy a výdaje žalovaného jako jejího klienta byly náležitým způsobem zkoumány, a jeho úvěruschopnost tak byla řádně prověřena. Pracovní smlouva žalovaného nebyla doložena, předloženy byly pouze výplatní pásky za dva měsíce. Výpis z bankovního účtu, z něhož by vyplývalo, jaké konkrétní výdaje žalovaný má, předložen nebyl. Pokud se tedy jedná o výdaje žalovaného, tak i z tvrzení žalobkyně uvedených v jejím doplňujícím podání učiněném před soudem prvního stupně ze dne 5. 3. 2019 bylo zřejmé, že se žalobkyně spokojila s pouhým vyplněním (některých) údajů do shora popsaného formuláře žalobkyně o čestném prohlášení žalovaného k jeho výdajům a závazkům, a žádné další listiny od žalovaného dokládající jeho tvrzení nepožadovala, resp. alespoň nic v daném směru netvrdila ani nepředkládala. Přitom sama částka 3 000 Kč na bydlení zcela zjevně neodpovídá obvyklým výdajům na bydlení, včetně poplatků za služby poskytované v souvislosti s bydlením. Žalobkyně si nevyžádala výpisy z účtu, ze kterých by bylo patrné, jaké konkrétní výdaje na bydlení a na služby spojené s bydlením žalovaný vynakládá a kolik činí další pravidelné měsíční výdaje žalovaného. Žalobkyně tak výdaje žalovaného blíže nezkoumala. Nezkoumala tedy, kde žalovaný bydlí, jaké konkrétní výdaje vynakládá na poplatky za služby poskytované v souvislosti s bydlením (voda, elektřina, příp. plyn), které lze doložit poměrně snadno (např. výpisem z účtu). Žalobkyní nebyly zkoumány ani další běžné měsíční výdaje žalovaného jako např. na jízdné, platby mobilnímu

operátorovi, záliby, ošacení, atd. Žalobkyně si tedy vystačila jen s potvrzením zaměstnavatele o výši příjmu. Neověření výdajů uváděných ze strany žalovaného žalobkyní tak implikuje snahu o formální vykazání úvěruschopnosti spotřebitele, aniž by však byla patrná snaha o zjištění a posouzení reálné situace klienta za účelem optimalizace poměru příjmů a výdajů žalovaného tak, aby na požadovaný úvěr dosáhl.

22. Odvolací soud tak má s ohledem na popsany skutkový stav věci za to, že v daném případě nelze mít za splněnou povinnost žalobkyně řádně (s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost žalovaného jako spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací, resp. v daném případě i z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Daná povinnost posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je ukládána poskytovateli (žalobkyni), a to pod sankcí neplatnosti smlouvy v případě, že tak poskytovatel neučiní. Úvěr má být navíc poskytnut jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že zde „nejdou důvodné pochybnosti“ o schopnosti spotřebitele splácet sjednané splátky. Tím poskytovatel úvěru plní i svou obecnou povinnost jednat čestně, transparentně a zohlednit (též) práva a zájmy spotřebitele. To nepochybně žalobkyně nesplnila.
23. Z ustálené judikatury Krajského soudu v Praze (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2020 sp. zn. 22 Co 5/2020, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2020 sp. zn. 22 Co 53/2020, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 sp. zn. 27 Co 143/2019) plyne, že pouze jazykový výklad právní úpravy účinné od 1. 12. 2016 a obsažené v ustanovení § 86 a § 87 zákona č. 257/2016 Sb. by (zejména vzhledem k druhé větě § 87 odst. 1) mohl nasvědčovat, že touto změnou došlo ke změně zákonného důsledku porušení kontinuálně stanovené povinnosti poskytovatele úvěru v tom směru, že jím bude nikoli absolutní, ale pouhá relativní neplatnost dotčené smlouvy, kterou, jako takovou, by měl soud zkoumat pouze k námitce spotřebitele.
24. Při výkladu a aplikaci právních předpisů však nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ale je v něm třeba vždy nalézat i zásady uznávané demokratickými právními státy (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 523/07). Mezi tyto náleží i zásada rovnosti a s ní související zásada ochrany slabší strany, jejímž projevem je i ochrana spotřebitele, vtělená do zvláštní úpravy spotřebitelských vztahů, která usměrňuje v oblasti soukromého práva uplatnění obecné zásady autonomie vůle. Nelze tedy, jak mj. poukazuje ve svém odvolání žalobkyně, vycházet pouze z toho, že žalovaný smlouvu uzavřel, a pokud mu podmínky smlouvy nevyhovovaly, nemusel ji s žalobkyní uzavírat. Nelze současně tolerovat systematické porušování či obcházení zákona ze strany poskytovatelů jen s poukazem na zásadu pacta sunt servanda s tím, že spotřebitel přístup poskytovatele na připraveném formuláři odsouhlasil. K výkladu právních norem Ústavní soud již v usnesení svého pléna ze dne 3. 4. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 92/06, zdůraznil, že „Obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznámá pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad“ (srov. též nálezy sp. zn. Pl. ÚS 21/96). Jinými slovy, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, zakládajícím neodůvodněnou nerovnost mezi subjekty, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
25. Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jímž se v této věci právní vztahy řídí, vychází ze zásady rovnosti stran, kdy fakticky nerovné postavení spotřebitele ve vztahu s podnikatelem je

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

dorovnáváno dotčenou právní úpravou směřující k vyvážení této faktické nerovnosti, projevující se ochranou slabší strany. Při jeho výkladu je třeba si uvědomit, že spotřebitel je skutečně slabší stranou, a je tak vůči poskytovateli při uzavírání smlouvy znevýhodněn. Nemá na rozdíl od poskytovatelů před uzavřením smlouvy znalost oboru, dostatek profesionálních zkušeností, právní poradenství, účinný marketing, ekonomickou sílu, nemá možnost stanovovat si smluvní podmínky, když smlouvy bývají uzavírány jako adhezní, apod. Současně již z podstaty věci si peněžní prostředky ze spotřebitelského úvěru nejčastěji obstarávají takové osoby, které volných peněžních prostředků zpravidla nemají mnoho nazbyt, nebo je dokonce zcela postrádají, a jejich cílem je úvěr (někdy za každou cenu) získat. Svou schopnost úvěr splácet pak subjektivně často přeceňují a naopak podceňují rizika s jeho vzetím spojená. Také proto je zákonem povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele před uzavřením smlouvy ukládána nikoli spotřebiteli samotnému, ale poskytovateli, od něhož se očekává, že k tomuto přistoupí jakožto profesionál v daném oboru s náležitou odbornou péčí a objektivitou. Pro naznačené nerovné postavení smluvních stran je tedy na místě tuto nerovnováhu účinně v případě sporu vyvažovat. Relativní neplatnost jako následek porušení právní úpravy na ochranu spotřebitele toto účinné vyvažování znemožňuje, ba naopak by se v jejím důsledku stala pouze relativní i celá zákonem stanovená ochrana spotřebitele jako taková. Bez toho, aniž by soud sám ex offio mohl přihlídnout k tomu, zda poskytovatel dostal své zákonné povinnosti, či zda naopak nastaly zákonné důsledky jejího porušení v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, je ochrana spotřebitele touto úpravou zamýšlená pouze iluzorní (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).

26. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu. Již v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, bylo zdůrazněno, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe Ústavní soud jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (viz bod 41. citovaného rozhodnutí).
27. Odvolací soud má tak za to, že rovněž v případě ustanovení § 86 a 87 zákona o spotřebitelském úvěru by použití pouze gramatického výkladu, jenž by v případě porušení povinnosti poskytovatele úvěru zkoumat (posoudit) úvěruschopnost spotřebitele dovozoval pouhou relativní neplatnost následně uzavřené smlouvy, jednak znamenalo popření smyslu a účelu zákonné povinnosti zkoumání úvěruschopnosti vůbec, a jednak vedlo k výraznému snížení ochrany spotřebitele jako slabší strany, závislé nyní jen na jeho vlastní aktivitě. To ovšem nepochybně nebylo záměrem zákonodárce.
28. Je nutné též poukázat na důvodovou zprávu k zákonu č. 257/2016 Sb., ve které je v souvislosti s úpravou posuzování úvěruschopnosti uvedeno: „stanoví se najisto, že věřitel smí poskytnout spotřebiteli spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud výsledek posouzení úvěruschopnosti napovídá, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet. Jedná se o posílení principu zodpovědného úvěrování a posílení ochrany spotřebitele před praktikami vyskytujícími se na úvěrovém trhu, kdy jsou úvěry poskytovány nikoli s cílem jejich splacení, nýbrž s cílem dosáhnout zisku realizací zajištění poskytnutého spotřebitelem, přičemž věřitel předem počítá s možností, že dlužník nebude pravděpodobně schopen poskytnutý úvěr splácet.“ Z povahy věci, a rovněž s přihlédnutím k citované důvodové zprávě, smyslem institutu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru je vyhnout se situacím, kdy by úvěr byl poskytnut i osobám, u nichž by bylo lze důvodně pochybovat o tom, že budou schopny úvěr splácet. Účelem této úpravy je tedy především předejít případnému nezvladatelnému zadlužování těch spotřebitelů, kteří by mohli skončit ve spirále dluhů, předlužení a insolvence se všemi negativními důsledky s tím spojenými, včetně pádu spotřebitele a všech osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů, jejich přechodu do šedé ekonomiky atd., jak se nezřídká

u narůstajícího počtu dlužníků stává. V současné době jsou již nadto zřejmé negativní celospolečenské dopady ponechání vývoje spotřebitelských vztahů pouze na nikterak neomezené smluvní volnosti. Tyto celospolečenské souvislosti negativních sociálních důsledků předlužení spotřebitele s (prevenční) povinností posouzení úvěruschopnosti byly zmiňovány mj. i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018. V uvedené právní úpravě se proto projevuje zájem na zachování veřejného pořádku, neboť uvedená pravidla a hodnoty jsou takového celospolečenského významu, že jejich porušení nelze akceptovat a právní jednání zjevně narušující veřejný pořádek má za následek jeho absolutní neplatnost, ke které soud přihlíží i bez námítky (§ 588 o. z.).

29. Pokud tedy záměrem zákonodárce v nové právní úpravě nebylo oslabení ochrany spotřebitele, ale naopak její posílení, není logický výklad změněné právní úpravy tak, že dosavadní následek neplnění povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele spočívající v absolutní neplatnosti smlouvy bude napříště posuzován již jen jako pouhá neplatnost relativní. Tento výklad činí ochranu spotřebitele podmíněnou vznesením námítky neplatnosti ze strany spotřebitele (navíc jen v omezené lhůtě), čímž ji relativizuje a zjevně oslabuje. Není tak v souladu nejen s uvedeným smyslem a účelem dané úpravy, ale ani v souladu s výkladem historickým, beroucím v potaz zásady, standardy a trendy v ochraně spotřebitele, včetně soudní judikatury, ale naopak dosavadní vývoj v této oblasti práva vrací o mnoho let zpět (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
30. Současně, pokud má právní úprava za cíl „posílení principu zodpovědného úvěrování“, je zřejmé, že věřitel musí být touto úpravou dostatečně efektivně motivován k řádnému plnění svých povinností, a to případně i stanovením účinných sankcí, a to i soukromoprávních. Pouhá relativní neplatnost (která s přihlédnutím ke své povaze nemusí být ani přes soudní projednání věci uplatněna a takto zohledněna), na rozdíl od neplatnosti absolutní, takovou účinnou sankcí zjevně být nemůže. Totéž platí pro případné veřejnoprávní sankce (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
31. Uvedenou interpretaci potvrzuje i rozsudek SDEU ve věci C-679/18, OPR-Finance, k předběžné otázce vznesené Okresním soudem v Ostravě právě k předmětné právní úpravě zákona o spotřebitelském úvěru, a shodné stanovisko v obdobné věci C-616/18, Cofidis. Soudní dvůr EU ve věci OPR-Finance uzavřel, že „články 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládají, aby z úřední povinnosti zkoumal, zda došlo k porušení předsmuvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 této směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a vyvodil důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky tohoto článku 23. Články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být rovněž vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní úpravě, podle níž se sankce za porušení předsmuvní povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tj. neplatnost úvěrové smlouvy ve spojení s povinností tohoto spotřebitele vrátit věřiteli poskytnutou jistinu v době přiměřené jeho možnostem, uplatní pouze za podmínky, že spotřebitel tuto neplatnost namítne, a to v tříleté promlčecí době.“
32. Možnost, aby soud sám rozhodl o nepoužití ustanovení vnitrostátního práva, jež by bylo v rozporu s právem Evropských společenství (tedy i o případném rozhodnutí contra legem) byla připuštěna i v již zmíněném usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 (srov. bod 34. a 35. uvedeného usnesení Ústavního soudu). Tehdy byla řešena právě otázka relativní neplatnosti, a to v ustanovení § 55 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. ve znění do 31. 7. 2010.
33. Výklad předmětného ustanovení § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovícího důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, aby respektoval smysl a účel daného

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

ustanovení (teleologický výklad), kontinuitu (historický výklad) a dosavadní vývojové trendy v dané právní oblasti (výklad z judikatury), a aby se současně jednalo o výklad eurokonformní, tak nepřipouští, aby důsledkem uvedeného porušení povinnosti věřitele (poskytovatele úvěru) byla pouhá relativní neplatnost. Zákonem stanovenou neplatnost, k níž v důsledku daného porušení dochází, je nutno chápat jako absolutní, k níž musí soud přihlídnout již z úřední povinnosti (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).

34. Veřejnoprávní souvislosti porušení povinnosti poskytovatele úvěru dostatečně zjišťovat poměry spotřebitele (kdy se poskytovatel dopouští správního deliktu, pokud nepostupuje řádně) byly nedávno připomenuty i v nálezů Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18. V uvedeném nálezů dokonce Ústavní soud při zdůrazněném významu a důležitosti předmětné povinnosti poskytovatele zabývat se úvěruschopností spotřebitele dospěl k závěru, že „Nezkoumali obecný soud, zda úvěrující při poskytnutí spotřebitelského úvěru prověřil schopnost úvěrovaného plánovaný úvěr splatit, zasáhne tím do základního práva spotřebitele na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“ Rovněž aktuální judikatura Ústavního soudu tak stojí na tom, že by obecné soudy „měly poskytovatele úvěrů vést k přesvědčivému zkoumání toho, zda (budoucí) dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit.“
35. Odvolací soud má tedy s ohledem na vše shora uvedené za to, že v ustanovení § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovenou neplatnost smlouvy jakožto důsledek porušení povinnosti poskytovatele (řádně a s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost spotřebitele je nutno vykládat za použití ustanovení § 588 o. z. jako neplatnost absolutní, když dané porušení povinnosti poskytovatele odporuje zákonu a současně (zejména pro uvedené širší možné dopady porušení této povinnosti) zjevně narušuje veřejný pořádek. Soud je proto povinen zabývat se uvedenou otázkou i bez návrhu žalovaného spotřebitele.
36. V dané věci, jak bylo popsáno výše, žalobkyně svou povinnost posoudit úvěruschopnost žalovaného řádně nesplnila. Jak bylo odvolacím soudem zjištěno, žalobkyně si od žalovaného vyžádala pouze potvrzení od zaměstnavatele o výši pracovního příjmu, tedy listinu dokládající pouze jeho příjem, nicméně podstatné výdaje žalovaného nebyly nijak blíže zjišťovány a ověřovány. Součástí odborné péče poskytovatele úvěru je však i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, čj. 1 As 30/2015-39, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3225/2015, použitelný i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.). Pouhá lustrace klienta v insolvenčním rejstříku a centrální evidenci exekucí, nelze považovat za zákonem vyžadované posouzení s odbornou péčí „na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací“. V souladu se shora citovaným ustanovením § 86 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel předmětné posouzení činí zejména na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele, a dále způsobu plnění dosavadních dluhů. K tomuto porovnání však reálně vzhledem k nedostatku jakýchkoli podkladů k výdajům žalovaného v daném případě nemohlo dojít. Obezřetnost a důslednost žalobkyně při daném posuzování tak byla na místě i vzhledem k nereálným údajům uvedeným ze strany žalovaného, byť je uvedl v čestném prohlášení.
37. Pro úplnost odvolací soud dodává, že další argumentace obsažená v odvolání žalobkyně vztahující se k dalším nárokům vyplývajícím z uzavřené smlouvy o úvěru, zejména smluvní pokutě a náhradě účelně vynaložených nákladů a s touto otázkou související úvahy žalobkyně o právním posouzení věci, byla odvolacím soudem shledána vzhledem ke shora popsanému důvodu absolutní neplatnosti předmětné úvěrové smlouvy, jako bezpředmětná.
38. Odvolací soud tak shrnuje, že neprokázala-li žalobkyně, že při sjednávání smlouvy o spotřebitelském úvěru byla splněna zákonná povinnost posoudit úvěruschopnost žalovaného dlužníka, souhlasí se soudem prvního stupně, že na předmětnou smlouvu je třeba hledět jako na

absolutně neplatnou (§ 87 odst. 1 věta první zákona o spotřebitelském úvěru ve spojení s ustanovením § 588 o. z.). Za stavu, kdy mezi účastníky nebyl sjednán platný závazek, se při vypořádání vztahu mezi nimi na místo obecných ustanovení o bezdůvodném obohacení uplatní speciální ustanovení § 87 odst. 1 věty poslední zákona č. 257/2016 Sb., podle kterého vzniká žalobkyni vůči žalovanému pouze nárok na vrácení poskytnuté jistiny a na nic jiného. Žalobkyni tak nad rámec částky jí přiznané výrokem I. napadeného rozsudku nic nepřisluší.

39. Nepochybil-li soud prvního stupně ani ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky, tak odvolací soud s poukazem na výše uvedené, rozsudek soudu prvního stupně v napadené části výroku II. a ve výroku III. potvrdil (§ 219 o. s. ř.) tak, jak uvedeno ve výroku I. tohoto rozsudku.
40. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto za použití ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 věty před středníkem o. s. ř. podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř., když v odvolacím řízení úspěšnému žalovanému žádné náklady této fáze řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu České republiky v Brně prostřednictvím Okresního soudu v Kladně, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Praha 8. června 2021

JUDr. Oto Kubeš v. r.
předseda senátu